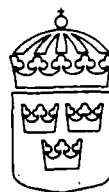

Regeringens proposition 1992/93:148

om enskild egendom genom förmånstagar-
förordnande

Prop.
1992/93:148

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp
i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 26 november 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Reidunn Laurén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att reglerna i 7 kap. 2 § äktenskapsbalken om vad som är enskild egendom ändras så att egendom som en make förvärvar genom ett förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring som tecknas av någon annan än den andra maken skall vara enskild, om försäkringstagaren har föreskrivit det. Vidare föreslås att 103 § försäkringsavtalslagen (1927:77) ändras bl.a. så att försäkringsgivaren skall vara skyldig att underrätta förmånstagaren om ett sådant villkor i samband med att han fullgör sin betalningsskyldighet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 1993.

1 Förslag till Lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 2 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap 2 §

Enskild egendom är

1. egendom som till följd av äktenskapsförord är enskild,
2. egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
3. egendom som en make har erhållit genom testamente med det villkoret att den skall vara mottagarens enskilda,
4. egendom som en make har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda,

5. egendom som en make har erhållit genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring som tecknats av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,

5. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1-4, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.
6. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1-5, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

Avkastning av enskild egendom är giftorättsgods, om inte annat har föreskrivits genom en sådan rättshandling som avses i första stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.
 2. Den nya lagen tillämpas endast beträffande villkor om enskild egendom vilka har tillkommit efter ikraftträdandet.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

Prop. 1992/93:148

Härigenom föreskrivs att 103 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

103 §

*Förordnande om förmånstagar-
res insättande eller återkallelse
av sådant förordnande skall, för
att vara gällande, skriftligen
meddelas försäkringsgivaren eller
ock genom dennes försorg antin-
gen intagas i försäkringsbrevet
eller därå antecknas.*

*Ett förmånstagarförordnande
eller villkor enligt 7 kap. 2 § 5
äktenskapsbalken om att ett för-
säkringsbelopp eller en försäk-
ring skall vara förmånstagarens
enskilda egendom samt en åter-
kallelse av ett sådant förordnan-
de eller villkor skall, för att vara
gällande, skriftligen meddelas
försäkringsgivaren eller genom
dennes försorg antingen tas in i
försäkringsbrevet eller antecknas
på detta.*

*Om försäkringstagaren har
förenat ett förmånstagarförord-
nande med villkor om att försäk-
ringsbeloppet eller försäkringen
skall vara mottagarens enskilda
egendom, skall försäkringsgiva-
ren skriftligen underrätta för-
månstagaren om det när ett för-
säkringsbelopp första gången
betalas ut.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.
 2. Den nya lagen tillämpas endast beträffande villkor om enskild egendom vilka har tillkommit efter ikraftträdandet.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 november 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Laurén

Proposition om enskild egendom genom förmånstagarförordnande

1 Inledning

Den som har tecknat en livförsäkring kan genom ett förmånstagarförordnande bestämma att försäkringsbeloppet skall betalas ut till en annan person, förmånstagaren. Förmånstagarförordnandet kan avse försäkringstagarens make eller någon annan person.

Enligt nuvarande ordning torde försäkringstagaren inte ha möjlighet att föreskriva att ett belopp som betalas ut enligt förmånstagarförordnandet skall vara mottagarens enskilda egendom. Är förmånstagaren gift när försäkringsbeloppet betalas ut, kommer beloppet således att ingå i förmånstagarens giftorättsgods, om inte annat har bestämts i ett äktenskapsförord mellan förmånstagaren och dennes make.

I skilda sammanhang har det rests krav på en lagändring som gör det möjligt att tillskapa enskild egendom genom en föreskrift i ett förmånstagarförordnande vid livförsäkring. Också i riksdagen har motioner väckts med förslag till sådana ändringar. Riksdagen har ställt sig negativ till tanken på att införa en sådan möjlighet men inte uteslutit att frågan - sedd i ett längre perspektiv - kan komma i ett annat läge (bet. 1989/90:LU23 s. 31 och 1990/91:LU21 s.30 f.).

I en inom Justitiedepartementet upprättad departementspromemoria, Ds 1992:33, Enskild egendom genom förmånstagarförordnande, föreslås att det skall vara möjligt att i samband med ett förmånstagarförordnande vid livförsäkring bestämma att utbetalade belopp skall utgöra mottagarens enskilda egendom, att ett villkor av sådant innehåll skall föreskrivas på samma sätt som ett förmånstagarförord-

nande samt att försäkringsgivaren skall vara skyldig att underrätta förmånstagaren om ett sådant villkor i samband med att han fullgör betalningsskyldigheten. Promemorian har remissbehandlats. Till protokollet i detta ärende bör fogas en sammanfattning av promemorian som *bilaga 1*, de lagförslag som läggs fram i promemorian som *bilaga 2* samt en förteckning över remissinstanserna som *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Justitiedepartementets dnr 92-1439).

Regeringen beslutade den 24 september 1992 att inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken och förslag till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal. Lagrådsremissens lagförslag bör bifogas protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

Lagrådet har godtagit förslagen. I anslutning till övergångsbestämmelserna har lagrådet gjort ett påpekande som jag återkommer till i det följande (avsnitt 4.3).

Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*.

Jag har gjort några redaktionella ändringar i förslaget till lag om ändring i försäkringsavtalslagen.

2 Allmän motivering

2.1 Nuvarande ordning

2.1.1 Enskild egendom

Äktenskapsbalken utgår från att makar kan ha två slag av tillgångar, giftorättsgods och enskild egendom. Frågan vilken karaktär som tillgången har får betydelse vid bodelning mellan makarna. Giftorättsgods skall - med vissa undantag, se 10 kap. 2 och 3 §§ äktenskapsbalken - ingå i en sådan bodelning, medan enskild egendom i princip inte skall ingå i bodelning. Makarna kan dock komma överens om att dra in viss enskild egendom i bodelningen (se 10 kap. 4 § äktenskapsbalken). Enligt 7 kap. 1 § äktenskapsbalken är en makes egendom giftorättsgods i den mån den inte är enskild egendom.

I vilka fall en makes egendom kan vara enskild anges i 7 kap. 2 § äktenskapsbalken. Egendom kan göras enskild genom ett äktenskapsförord mellan makarna. Egendom kan också bli enskild genom att en givare, som inte är den andra maken, uppställer ett villkor om att den egendom som ges bort skall vara mottagarens enskilda egendom. På motsvarande sätt kan egendom som mottagaren har fått i arv eller genom testamente vara enskild egendom till följd av ett villkor i ett testamente av arvlåtaren respektive testatorn. Vidare är egendom som har kommit i stället för enskild egendom också enskild, om inte annat

har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild. Avkastning av enskild egendom är däremot gifterättsgods, om inte annat har bestämts genom ett äktenskapsförord, ett gåvovillkor eller ett testamente. Några ytterligare fall då makes egendom kan vara enskild anges inte i 7 kap. 2 § äktenskapsbalken.

I förarbetena till bestämmelsen (prop. 1986/87:1 s. 128) uttalas att uppräknningen i paragrafen är uttömmande och att det därför inte är möjligt att tillskapa enskild egendom t.ex. genom ett förmånstagarförordnande. Uttalandet har ifrågasatts av Gösta Walin (se Supplement till Ärvdabalken och Föräldrabalken Sambolagen m.m. 1988, s. 224 f.), som menar att det borde vara möjligt att tillskapa enskild egendom genom ett förmånstagarförordnande (se även Anders Agell i SvJT 1990 s. 44). Ordalydelsen i 7 kap. 2 § ärvdabalken synes emellertid inte ge något utrymme för en sådan slutsats (jfr Anders Eriksson i SvJT 1990 s. 279 f.). Riksdagen har också i senare sammanhang utgått från att det inte är möjligt att tillskapa enskild egendom genom ett förmånstagarförordnande (se bet. 1989/90:LU23 s. 31 och 1990/91:LU21 s. 30 f.).

2.1.2 Förmånstagarförordnande vid livförsäkring m.m.

En livförsäkring kan tecknas på försäkringstagarens eget liv eller på annans liv. Försäkringen tecknas antingen för livsfall eller för dödsfall (97 § försäkringsavtalslagen). Om en försäkring har tecknats för livsfall, utbetalas försäkringsbeloppet till försäkringstagaren när den försäkrade har uppnått viss ålder. Har försäkringen tecknats för dödsfall, utbetalas försäkringsbeloppet till försäkringstagaren när den försäkrade har avlidit. Har en dödsfallsförsäkring tecknats på försäkringstagarens eget liv, tillfaller försäkringsbeloppet som huvudregel försäkringstagarens dödsbo.

En livförsäkring tecknas ofta mellan en försäkringsgivare och en försäkringstagare som en individuell försäkring. Livförsäkringar kan också tecknas i form av dels gruppförsäkring som tecknas mellan en försäkringsgivare och till exempel en personalgrupp eller en föreningsgrupp, dels försäkring som tecknas av en arbetsgivare för de anställda, t.ex. tjänstegrupplivförsäkringar (kollektivavtalsgrundade försäkringar). Anslutning till dessa senare slag av försäkringar sker i regel utan någon direkt kontakt mellan försäkringsgivaren och de försäkrade och försäkringarna meddelas på lika villkor för alla.

Den som har tecknat en livförsäkring har möjlighet att genom ett förmånstagarförordnande bestämma att försäkringsbeloppet skall betalas ut till en annan person, förmånstagaren (102 § försäkringsavtalslagen). Ett förordnande av en förmånstagare och en återkallelse av ett förmånstagarförordnande skall meddelas skriftligen till försäkringsgivaren eller genom dennes försorg antingen tas in i försäkringsbrevet

eller antecknas på detta (103 § försäkringsavtalslagen).

Prop. 1992/93:148

I rättspraxis har förmånstagarförordnande ansetts gälla inte bara försäkringsbeloppet utan även belopp som utgår i form av återbäring eller premierglering (se NJA 1977 s. 587). I vissa fall kan även själva försäkringen tillfalla en förmånstagare genom ett förmånstagarförordnande (110 § försäkringsavtalslagen).

Även den som har tecknat en olycksfalls- eller sjukförsäkring kan bestämma att försäkringsbeloppet skall betalas ut till en förmånstagare. Bestämmelserna i 102-106 §§ försäkringsavtalslagen om förmånstagar tillämpas också vid sådana försäkringar (122 § försäkringsavtalslagen).

Ett förmånstagarförordnande kan utformas på olika sätt. I de blanketter för förmånstagarförordnande som försäkringsgivarna tillhandahåller anges ofta ett antal, inte namngivna, förmånstagare i viss ordning, till exempel maka/make, barn och föräldrar. Förordnandet kan uppta flera förmånstagare med rätt efter varandra. Försäkringstagaren kan till exempel föreskriva att försäkringsbeloppet skall betalas till hans make, om försäkringsfall inträffar inom tio år, och därefter till hans barn. Förordnandet kan avse hela försäkringens kapitalbelopp eller en del därav, till exempel en viss summa eller en kvotdel av kapitalbeloppet. Som jag tidigare har nämnt kan förordnandet avse återbäring och återbetalning av inte förbrukad försäkringspremie. Förordnandet kan innebära att en person utses som förmånstagare till kapitalbeloppet och en annan person till återbäringen. Ett förmånstagarförordnande kan också innehålla förbehåll om att det bara är giltigt under viss tid eller under vissa förutsättningar.

I försäkringsvillkoren för grupp- och kollektivförsäkringar och kollektivavtalsgrundade försäkringar ingår ofta ett standardförordnande om förmånstagare. Ett sådant förordnande kan ändras av den försäkrade genom ett meddelande till försäkringsgivaren. Vid individuell försäkring förordnar försäkringstagaren som regel om förmånstagare i samband med att försäkringen tecknas. I livförsäkringar som tecknas för dödsfall intas så gott som alltid ett förmånstagarförordnande.

Ett förordnande om förmånstagare hindrar inte försäkringstagaren från att disponera över försäkringen. Han kan exempelvis överlåta eller pantsätta den (108 § försäkringsavtalslagen). Försäkringstagaren kan också när som helst återkalla eller ändra förmånstagarförordnandet (102 § försäkringsavtalslagen). Ett förmånstagarförordnande kan emellertid göras oåterkalleligt. Försäkringstagaren har då gentemot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet "stå vid makt" (102 § försäkringsavtalslagen). I så fall kan försäkringstagaren inte utan förmånstagarens samtycke förfoga över försäkringen (108 § försäkringsavtalslagen).

Under förutsättning att livförsäkringen har varit undantagen från utmätning under försäkringstagarens livstid medför förmånstagarför-

ordnandet skydd mot försäkringstagarens borgenärer även efter försäkringstagarens död. Försäkringsbeloppet betalas alltså ut till förmånstagaren även om det skulle vara brist i boet (se SOU 1986:56 s. 361).

Prop. 1992/93:148

Har en förmånstagare utsetts, ingår ett försäkringsbelopp som betalas ut i anledning av försäkringstagarens död inte i dennes kvarlåtenskap (104 § försäkringsavtalslagen). Om någon förmånstagare inte har utsetts, ingår försäkringsbeloppet däremot i försäkringstagarens kvarlåtenskap. I sådant fall kan utfallande försäkringsbelopp komma att betalas till den som har angivits i ett av försäkringstagaren upprättat testamente.

Det är inte ovanligt att försäkringstagare uttrycker önskemål om att förmånstagarens förvärv skall vara förenat med vissa villkor. I rättspraxis har en försäkringstagare ansetts ha möjlighet att, vid ett återkalleligt förmånstagarförordnande som avser make, föreskriva att de i 3 kap. ärvdabalken upptagna reglerna om sekundosuccession skall tillämpas eller att så inte skall ske (se NJA 1975 s. 302). Det är vidare inte ovanligt att en försäkringstagare meddelar föreskrifter som begränsar förmånstagarens möjligheter att fritt förfoga över försäkringsbeloppet. En sådan föreskrift kan innebära att beloppet skall användas för ett visst ändamål eller att beloppet skall sättas in på bankkonto under en viss tid.

2.2 Överväganden

2.2.1 Enskild egendom genom förmånstagarförordnande

Mitt förslag: En bestämmelse införs i äktenskapsbalken om att egendom som har förvärvats genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring som har tecknats av någon annan än den andra maken skall vara mottagarens enskilda egendom, om försäkringstagaren har föreskrivit det.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag men omfattar bara livförsäkring.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna. Två remissinstanser anser att det i vissa fall bör vara möjligt för en försäkringstagare att i ett förmånstagarförordnande som avser försäkringstagarens make föreskriva att försäkringsbeloppet skall vara förmånstagarens enskilda egendom. En remissinstans påpekar att regeln bör gälla även olycksfalls- och sjukförsäkring. Ett par instanser framför synpunkter på den lagtekhniska utformningen.

Skälen för mitt förslag: Som framgått av vad jag tidigare har anfört torde det inte vara möjligt för en försäkringstagare att göra ett

belopp som utbetalas i enlighet med ett förmånstagarförordnande vid livförsäkring till mottagarens enskilda egendom. Till stöd för denna ståndpunkt åberopades i förarbetena till äktenskapsbalken att det skulle föreligga en risk för att sådana föreskrifter slentrianmässigt skulle komma att tas in i förordnandena och att därav skulle följa åtskilliga tillämpningssvårigheter, t.ex. när det efter en tid gällde att avgöra om en viss penningssumma motsvarade den en gång utbetalade eller om något som förvärvats för pengarna i sin tur var att betrakta som enskild egendom. Vidare anfördes att man måste beakta att förmånstagarförordnanden ofta är standardförordnanden enligt vilka någon eller några i en krets av personer kan komma i fråga vid ett framtida försäkringsfall och att man i regel inte vet vem som sist kan komma att få beloppet (SOU 1981:85 s. 358 f., prop. 1986/87:1 s. 128).

När det gäller risken för att förordnanden skulle göras slentrianmässigt anser jag emellertid, mot bakgrund av att syftet med en livförsäkring till vilken förmånstagarare har insatts oftast är att trygga de efterlevandes försörjning, att det finns anledning att anta att försäkringstagaren i de flesta fall väl sätter sig in i innebörden av såväl ett förmånstagarförordnande som ett villkor om att försäkringsbeloppet skall vara mottagarens enskilda egendom. För gruppförsäkringar är visserligen försäkringsvillkoren lika för alla försäkringstagare, men om man utgår från att sådana försäkringar inte kommer att innehålla standardvillkor om att försäkringsbeloppet skall vara förmånstagararens enskilda egendom - en ordning som man inom försäkringsbranschen allmänt torde förespråka - blir situationen densamma som vid en individuell försäkring. Det kommer att krävas ett initiativ från den enskilde försäkringstagaren för att försäkringsbeloppet skall bli mottagarens enskilda egendom.

Vad gäller risken för tillämpningssvårigheter bör enligt min mening beaktas att också det som mottas genom gåvor och testamenten många gånger avser kontanta medel eller banktillgodohavanden. Oavsett på vilket sätt mottagaren har fått beloppet kan det, när det gäller pengar, vara svårt att visa om den enskilda egendomen finns i behåll eller vad som har trätt i stället. I dessa situationer anser jag därför att det knappast föreligger några sakliga skäl att göra skillnad mellan ett försäkringsbelopp som betalas ut enligt ett förmånstagarförordnande eller pengar som förvärvas genom gåva, arv eller testamente.

Även genom förordnande i testamente kan den situationen inträffa att man inte vet vem av flera personer som slutligen kommer att få ett penningbelopp. Inte heller från denna synpunkt anser jag att det finns några skäl att göra skillnad mellan förvärv genom förmånstagarförordnande och förvärv genom testamente.

Det finns enligt min mening också skäl som kan anföras till stöd för en ordning som gör det möjligt att tillskapa enskild egendom genom förmånstagarförordnanden. Sparande genom livförsäkring har

blivit allt vanligare under senare år, bland annat i form av frivillig pensionsförsäkring. Inte sällan förhåller det sig på det sättet att försäkringstagaren har valt att teckna en livförsäkring som ett alternativ till andra former av sparande. Försäkringsbeloppet kan mycket väl komma att bli den mest betydande egendom som försäkringstagaren efterlämnar, och försäkringstagaren kan ha samma intresse av att försäkringsbeloppet blir mottagarens enskilda egendom som att så blir fallet med annan egendom. Därtill kommer att ett förmånstagarförordnande, liksom en gåva och ett testamente, är en benefik rättshandling. Utgångspunkten bör därför vara att villkor som har föreskrivits i rättshandlingen skall respekteras.

Dessa omständigheter anser jag talar för att lagstiftningen på detta område bör vara neutral och inte resa hinder mot villkor om enskild egendom när det gäller förmånstagarförordnanden vid livförsäkring. Bestämmelsen i 7 kap. 2 § äktenskapsbalken bör därför ändras så att egendom som har förvärvats genom förmånstagarförordnande skall vara mottagarens enskilda egendom, om försäkringstagaren har föreskrivit detta i förordnandet. Som Försäkringsförbundet har påpekat bör detta gälla inte bara vid livförsäkring utan även vid olycksfalls- och sjukförsäkring och vidare inte bara försäkringsbeloppet utan även själva försäkringen när den tillfaller förmånstagaren enligt 110 § försäkringsavtalslagen.

Vad jag nu har anfört bör tydligen gälla i fråga om förordnanden av någon annan än förmånstagarens make. När det gäller möjligheten för en make att ensidigt göra försäkringsbelopp som tillfaller andra maken till dennes enskilda egendom är emellertid även följande omständigheter att beakta.

För närvarande gäller att makar kan avtala om den äktenskapsrättsliga egendomsordningen endast genom äktenskapsförord (7 kap. 3 § äktenskapsbalken). Sålunda kan exempelvis en makes gåva till den andra maken medan båda lever inte utan vidare förenas med villkor att gåvan skall vara mottagarens enskilda (7 kap. 2 § äktenskapsbalken). För att gåvan skall bli mottagarens enskilda egendom erfordras ett äktenskapsförord.

Ett äktenskapsförord kan gå ut på att egendom som tillhör ena maken skall vara dennes enskilda egendom. Också vad som skall tillfalla någon av makarna, dvs. framtida förvärv, kan göras till en makes enskilda egendom. Liksom makarna när som helst under äktenskapet kan upprätta äktenskapsförord som gör giftorättsgods till enskild egendom, kan de när som helst under äktenskapet upphäva ett tidigare upprättat äktenskapsförord.

Enligt min mening finns det knappast skäl att betrakta ett förvärv genom ett förmånstagarförordnande annorlunda än annan förmögenhetsöverföring mellan makarna under äktenskapet. Vad maken förvärvar genom förmånstagarförordnandet bör därför inte kunna

göras till dennes enskilda egendom enbart genom ett villkor om detta i ett förmånstagarförordnande. För att egendomen skall bli enskild bör också krävas äktenskapsförord mellan makarna.

En remissinstans har anfört att det bör vara möjligt för en make att göra ett försäkringsbelopp som tillfaller den andra maken till dennes enskilda egendom, om försäkringen har tecknats för dödsfalls skull. Denna synpunkt synes utgå från den situationen att en försäkring har tecknats på försäkringstagarens eget liv och för dödsfalls skull. Jag vill här erinra om att ett äktenskap upplöses genom den ena makens död eller genom äktenskapsskillnad. Då skall - med vissa undantag - makarnas egendom fördelas mellan dem genom bodelning. Bodelning i anledning av den ena makens död skall göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då dödsfallet inträffade (se 1 kap. 5 § och 9 kap. 1 och 2 §§ äktenskapsbalken). Enligt 104 § försäkringsavtalslagen skall ett försäkringsbelopp som utfaller efter försäkringstagarens död inte ingå i dennes kvarlåtenskap, om en förmånstagarare är insatt. Försäkringsbeloppet skall följaktligen inte ingå i bodelningen. Ett förordnande om att försäkringsbeloppet skall vara mottagarens enskilda egendom är enligt min mening obehövligt i denna situation.

Däremot kan, som en annan remissinstans har framhållit, försäkringstagaren vilja förena ett förmånstagarförordnande till förmån för den andra maken med ett villkor om att försäkringsbeloppet skall vara mottagarens enskilda egendom i ett eventuellt nytt äktenskap. Ett sådant förordnande avser inte egendomsordningen i äktenskapet mellan försäkringstagaren och förmånstagararen utan vad som skall gälla mellan förmånstagararen och dennes make i ett eventuellt senare äktenskap. Vid bedömningen av om ett sådant förordnande bör ges rättslig verkan ligger det enligt min mening nära till hands att jämföra med de regler som gäller för gåvor enligt 7 kap. 2 § 2 äktenskapsbalken. Enligt denna bestämmelse är egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken enskild, om gåvan har förenats med villkor om att den skall vara mottagarens enskilda. Detta innebär, som jag nyss har nämnt, att gåvor mellan makar inte kan göras till enskild egendom genom ett ensidigt gåvovillkor av sådan innebörd. Däremot hindrar inte bestämmelsen att en gåva mellan makar förenas med ett villkor om att gåvan skall vara mottagarens enskilda egendom i ett eventuellt nytt äktenskap. Frågan huruvida egendomen är mottagarens enskilda blir ju aktuell först i samband med en bodelning i det senare äktenskapet och gåvovillkoret har, när det gäller den bodelningen, föreskrivits av någon annan än den andra maken.

Enligt min mening finns det inte anledning att i detta hänseende göra någon skillnad mellan vad som enligt nuvarande regler gäller för gåvor och vad som bör gälla för försäkringsbelopp som tillfaller försäkringstagarens make enligt ett förmånstagarförordnande. Jag

anser därför att det bör vara möjligt för en make att i ett förmånstagarförordnande till förmån för den andra maken föreskriva att försäkringsbeloppet skall vara mottagarens enskilda egendom i ett eventuellt nytt äktenskap. Detta är också innebörden av promemorieförslaget.

Sammantaget leder det jag har anfört till slutsatsen att det bör vara möjligt för någon som inte är förmånstagarens make att göra belopp som utbetalas i enlighet med ett förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring till mottagarens enskilda egendom och att detta också bör vara möjligt för en make såvitt avser ett förordnande som skall gälla om förmånstagaren ingår nytt äktenskap.

2.2.2 Försäkringsbolagens handläggning m.m.

Mitt förslag: Ett villkor om enskild egendom skall föreskrivas och återkallas på samma sätt som nu gäller för förmånstagarförordnanden. Vidare skall det föras in en bestämmelse i försäkringsavtalslagen om att försäkringsgivaren skall underrätta förmånstagaren om att försäkringsbeloppet är hans enskilda egendom.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. Några remissinstanser framför synpunkter på den lagtekniska utformningen.

Skälen för mitt förslag: Ett villkor om enskild egendom förutsätter att ett förmånstagarförordnande finns. Ett sådant villkor bör därför föreskrivas och återkallas på samma sätt som nu gäller för förmånstagarförordnanden (se avsnitt 2.1.2).

I regel får den som är förmånstagare kännedom om detta först i samband med att ett försäkringsfall har inträffat och utbetalning av försäkringsbeloppet blir aktuell. Sådan utbetalning skall som huvudregel ske inom en månad från det att meddelande om försäkringsfallet kom försäkringsgivaren till handa (24 § försäkringsavtalslagen). Beträffande vissa typer av försäkringar betalas försäkringsbeloppet ut i flera poster.

Ett villkor i ett förmånstagarförordnande om att försäkringsbeloppet skall vara förmånstagarens enskilda egendom måste på något sätt göras känt för förmånstagaren. Jag anser att det är lämpligt att försäkringsgivaren i samband med utbetalningen av försäkringsbeloppet underrättar förmånstagaren om detta. Om försäkringsbeloppet skall betalas ut i flera poster bör det räcka att förmånstagaren underrättas i samband med den första utbetalningen. Av ordningsskäl, bland annat med hänsyn till att det kan förflyta lång tid mellan en utbetalning av ett försäkringsbelopp och en bodelning där frågan om

försäkringsbeloppet är enskild egendom får betydelse, bör under- Prop. 1992/93:148
rättelsen ske i skriftlig form.

En bestämmelse härom kan lämpligen tas in i 103 § försäkringsavtalslagen.

2.3 Kostnader

De föreslagna ändringarna innebär att enskild egendom kan tillskapas genom ett villkor i ett förmånstagarförordnande. Enligt min mening finns det inte anledning anta att detta kommer att leda till ett ökat antal bodelningstvister. Inte heller i övrigt finns anledning räkna med att ändringarna kommer att medföra några ökade kostnader för det allmänna eller för enskilda personer. För försäkringsbolagen blir det nödvändigt att informera sina försäkringstagare om lagändringen. Detta torde emellertid kunna ske när bolagen ändå skall meddela sig med försäkringstagarna. Några nämnvärda kostnader behöver därför inte uppkomma.

2.4 Ikraftträdande m.m.

De föreslagna ändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Med hänsyn till den tid som kommer att förflyta innan riksdagen kan fatta beslut i lagstiftningsärendet torde en lämplig tidpunkt vara den 1 april 1993.

I promemorian har föreslagits att de nya reglerna skall få tillämpning på villkor om enskild egendom som har tillkommit efter ikraftträdandet men inte på villkor som har tillkommit tidigare. Flera remissinstanser har ställt sig negativa till en sådan ordning och anført att ett stort antal försäkringstagare har låtit ta in villkor om enskild egendom i försäkringsbrevet i tron att de är giltiga och att de nya reglerna bör få giltighet också på villkor som har tillkommit före ikraftträdandet. Det har framhållits att det kan vara förenat med stora svårigheter för försäkringsbolagen att ta fram uppgifter om dessa försäkringstagare och informera dem om att villkoret måste förnyas för att det skall vara giltigt. Uppsala universitets juridiska fakultetsstyrelse däremot har ansett att reglerna inte bör kunna tillämpas på villkor som har tillkommit före ikraftträdandet eftersom det, mot bakgrund av den tvekan som har rått om giltigheten av ett sådant villkor, är osäkert om ett tidigare tillkommet villkor verkligen motsvarar försäkringstagarens vilja. För egen del gör jag i denna fråga följande bedömning.

En allmänt antagen grundsats inom civilrätten är att nya regler äger giltighet endast beträffande sådana rättsförhållanden som har uppkom-

mit efter reglernas ikraftträdande (se prop. 1972:5 s. 593 och RÅ 1988 ref. 132). Denna rättsgrundsats anses emellertid inte gälla på familjerättens område (se bet. 1974:KU60). I propositionen med förslag till lag om införande av äktenskapsbalken föreslogs balken i princip bli tillämplig i sin helhet vid ikraftträdandet (prop. 1986/87:86 s. 52 f.).

Prop. 1992/93:148

Vid sin granskning av förslaget uttalade Lagrådet att utgångspunkten för den föreslagna övergångsregleringen synes ha varit att balken i princip skulle slå igenom omedelbart när det gäller egentlig omstrukturering av äktenskapsrätten men att - när hinder inte möter från den synpunkten - avtal och andra rättshandlingar som förekommit under äldre rätts tid skall bedömas utifrån det rättsläge som gällde när rättshandlingen företogs (anf. prop. s. 129 f.). Lagrådet ansåg sig kunna tillstyrka en sådan uppläggning i fråga om övergångsproblematiken men ansåg sig böra diskutera ett par situationer.

Lagrådet uttalade därvid att en naturlig utgångspunkt är att avtal och andra rättshandlingar som förekommit under giftermålsbalkens tid och som enligt dess regler var ogiltiga men inte skulle vara ogiltiga enligt äktenskapsbalkens regler inte tar åt sig giltighet i och med äktenskapsbalkens ikraftträdande. Lagrådet nämnde fortsättningsvis bl.a. det fallet att en make under giftermålsbalkens tid gav den andre maken en gåva som var utan verkan enligt giftermålsbalken men som skulle få verkan makarna emellan enligt äktenskapsbalken. Enligt Lagrådet borde enbart den omständigheten att äktenskapsbalken träder i kraft inte rimligen ge gåvan giltighet makarna emellan. Som ett annat exempel nämndes att enligt giftermålsbalken makar kunde genom äktenskapsförord göra substitut för viss enskild egendom till giftorättsgods medan motsvarande möjlighet inte står öppen enligt äktenskapsbalken. Enligt Lagrådet kunde det inte vara rimligt att uppfatta en ny lag så att dessa bestämmelser skulle förvandla viss egendom från giftorättsgods till den ursprunglige mottagarens enskilda egendom. Departementschefen anslöt sig till vad Lagrådet sålunda uttalade (anf. prop. s. 143).

Enligt min mening ter det sig foljdriktigt att anlägga ett motsvarande synsätt i den nu aktuella situationen. Jag kan visserligen ha förståelse för de argument som har framförts av några remissinstanser om att det hos försäkringsbolagen finns ett stort antal villkor av här aktuellt slag och att det kan vara praktiskt att dessa ges giltighet utan att ytterligare åtgärder behöver vidtas, eftersom de i många fall torde motsvara försäkringstagarens vilja. Man kan emellertid inte vara säker på att så alltid är fallet. Man måste beakta att det kan finnas fall där en försäkringstagare har föreskrivit villkor om enskild egendom beträffande förmånstagarförordnande vid livförsäkring men sedermera ångrat sig utan att för den skull återkalla det lämnade villkoret därför att försäkringstagaren har kommit till insikt om att villkoret ändå var

ogiltigt. En reglering av innebörd att tidigare föreskrivna villkor om enskild egendom numera är giltiga skulle därför kunna leda till rättsförluster. Enligt min mening är detta ett tillräckligt skäl för att de nya reglerna inte skall tillämpas på villkor som har tillkommit före ikraftträdandet. Mot bakgrund av det nu anförda delar jag den i promemorian framförda uppfattningen att de nya reglerna skall tillämpas endast beträffande villkor som har tillkommit efter ikraftträdandet.

Den lösning som jag nu föreslår följer de principer som tillämpades då äktenskapsbalken infördes. Man kan därför diskutera om en särskild övergångsregel erfordras. Av vad jag nyss har anfört framgår att det kan uppstå tvekan om vad som bör gälla för äldre förordnanden. Med hänsyn härtill anser jag att det behövs en särskild övergångsbestämmelse som klargör att de nya reglerna skall tillämpas endast beträffande villkor om enskild egendom som har tillkommit efter ikraftträdandet.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört har inom Justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i äktenskapsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

Lagrådet har granskat lagförslagen.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken

7 kap. 2 §

Enskild egendom är

1. egendom som till följd av äktenskapsförord är enskild,
2. egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
3. egendom som en make har erhållit genom testamente med det villkoret att den skall vara mottagarens enskilda,
4. egendom som en make har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda,
5. *egendom som en make har erhållit genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring som tecknats av någon annan än den andra maken med det villkoret att den skall vara mottagarens enskilda,*
6. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1-5, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken

egendomen är enskild.

Prop. 1992/93:148

Avkastning av enskild egendom är giftorättsgods, om inte annat har föreskrivits genom en sådan rättshandling som avses i första stycket.

Paragrafen innehåller regler om i vilka fall en makes egendom är enskild. I första stycket har lagts till en bestämmelse, *punkt 5*, som innebär att en försäkringstagare kan göra ett belopp som utbetalas i enlighet med ett av honom gjort förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring till mottagarens enskilda egendom.

Ett sådant villkor kan föreskrivas i samband med att försäkringstagaren förordnar om förmånstagar eller vid en senare tidpunkt. I 103 § försäkringsavtalslagen finns bestämmelser om hur försäkrings-tagaren skall förfara när ett villkor skall föreskrivas eller återkallas.

Den egendom som avses i punkt 5 är i de flesta fall ett utfallande försäkringsbelopp men kan också vara själva försäkringen (jfr 110 § försäkringsavtalslagen).

Bestämmelsen tar sikte på förmånstagarförordnanden av någon annan än den andra maken. En make kan under bestående äktenskap inte ensidigt göra ett belopp som utbetalas i enlighet med ett förmånstagarförordnande till den andra maken till dennes enskilda egendom. För att en sådan ordning skall uppnås måste makarna föreskriva detta i ett äktenskapsförord. Däremot kan en make i ett förmånstagarförordnande till förmån för den andra maken föreskriva att försäkringsbeloppet skall vara förmånstagarens enskilda egendom i ett eventuellt nytt äktenskap. Frågan om villkoret har föreskrivits av någon annan än förmånstagarens make skall nämligen avgöras vid bodelningen i det senare äktenskapet, då det blir aktuellt att tillämpa villkoret.

I 12 kap. 1 § äktenskapsbalken finns regler om jämkning av bodelning. Reglerna innebär att en make i vissa situationer kan få behålla mer av sitt giftorättsgods än vad som skulle ha varit fallet om egendomen skulle ha fördelats enligt huvudregeln om likadelning. Vid denna bedömning kan enligt förarbetena till äktenskapsbalken hänsyn tas till egendom som en make har förvärvat genom gåva och testamente och som enligt villkor vid gåvan eller i testamentet skall vara makens enskilda egendom (se prop. 1986/87:1 s. 184 f.). Motsvarande bör anses gälla egendom som har förvärvats genom förmånstagarförordnande med villkor om att egendomen skall vara mottagarens enskilda.

Även i övrigt bör vad som gäller om egendom som blivit enskild genom villkor vid gåva kunna tillämpas också beträffande egendom som blivit enskild genom villkor i förmånstagarförordnande. Eftersom den egendom som erhålls genom förmånstagarförordnande inte kan utgöra bostad eller bohag, behövs dock inga ändringar i 7 kap. 5 § eller 11 kap. 8 § äktenskapsbalken.

103 §

Ett förmånstagarförordnande och ett villkor enligt 7 kap. 2 § 5 äktenskapsbalken om att ett försäkringsbelopp eller en försäkring skall vara förmånstagarens enskilda egendom samu en återkallelse av ett sådant förordnande eller villkor skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas försäkringsgivaren eller genom dennes försorg antingen tas in i försäkringsbrevet eller antecknas på detta.

Om försäkringstagaren har förenat ett förmånstagarförordnande med ett villkor om att försäkringsbeloppet eller försäkringen skall vara mottagarens enskilda egendom, skall försäkringsgivaren skriftligen underrätta förmånstagaren om det när ett försäkringsbelopp första gången betalas ut.

I paragrafen regleras hur förmånstagarare förordnas och hur ett sådant förordnande återkallas. För att ett förmånstagarförordnande skall vara giltigt krävs att det meddelas skriftligen till försäkringsgivaren eller att det genom försäkringsgivarens försorg antingen tas in i försäkringsbrevet eller tecknas på detta. Ett förmånstagarförordnande kan således meddelas försäkringsgivaren både skriftligen och muntligen. I rättspraxis har godtagits ett skriftligt meddelande som inte har överbringats till försäkringsbolaget, när förmånstagarförordnandet har tillkommit under försäkringstagarens sjukdom och denne har avlidit kort tid därefter (jfr NJA 1982 s. 390).

Den tillagda bestämmelsen i *första stycket* innebär att ett villkor om att försäkringsbeloppet skall vara mottagarens enskilda egendom för att vara gällande skall föreskrivas på samma sätt som gäller för ett förmånstagarförordnande. Detsamma gäller villkor som innebär att försäkringen skall vara förmånstagarens enskilda egendom. Ett sådant villkor blir tillämpligt om en försäkring tillfaller förmånstagen enligt 110 §.

Ett villkor om enskild egendom kan föreskrivas i samband med förmånstagarförordnandet eller vid en senare tidpunkt. Villkoret återkallas på samma sätt som ett förmånstagarförordnande. Det kan återkallas utan att förmånstagarförordnandet återkallas.

Andra stycket är nytt. Enligt detta är försäkringsgivaren skyldig att i samband med att betalningsskyldigheten fullgörs skriftligen meddela förmånstagaren om att försäkringsbeloppet är dennes enskilda egendom. Betalningsskyldigheten skall enligt 24 § som huvudregel fullgöras inom en månad efter det att meddelande om försäkringsfallet kom försäkringsgivaren till handa. Om försäkringsbeloppet betalas ut i rater behöver förmånstagaren inte meddelas vid varje tillfälle som utbetalning sker utan bara vid det första utbetalningstillfället. Av lagtexten framgår att meddelandet skall lämnas till förmånstagaren.

Naturligtvis kan det också lämnas till någon som är behörig att ta Prop. 1992/93:148 emot det för förmånstagarens räkning.

4.3 Övergångsbestämmelserna till de föreslagna lagändringarna

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.
2. Den nya lagen tillämpas endast beträffande villkor om enskild egendom som har tillkommit efter ikraftträdandet.

De nya reglerna avses träda i kraft den 1 april 1993. Av skäl som har angivits i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4) skall lagen inte tillämpas på villkor som har tillkommit före ikraftträdandet.

Att villkoret skall ha "tillkommit" efter ikraftträdandet tar sikte på bestämmelserna i 103 § försäkringsavtalslagen om vad som krävs för att ett villkor om enskild egendom skall vara gällande. Det innebär att de nya reglerna skall tillämpas om villkoret efter lagens ikraftträdande antingen har skriftligen meddelats försäkringsgivaren eller genom dennes försorg tagits in i försäkringsbrevet eller antecknats på detta. Som tidigare har nämnts i avsnitt 4.2 har Högsta domstolen i ett visst fall godtagit ett skriftligt meddelande som inte har överbringats till försäkringsbolaget (se NJA 1982 s. 390).

Lagrådet har noterat att övergångsbestämmelserna inte behandlar frågan vad som skall gälla beträffande villkor som har tillkommit före ikraftträdandet. Vilken verkan sådana äldre villkor skall tillerkännas får som lagrådet har påpekat avgöras utifrån det rättsläge som gällde vid deras tillkomst (jfr vad som anförts i den allmänna motiveringen i avsnitten 2.1.1 och 2.4).

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i äktenskapsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av departementspromemorian 1992:33 om enskild egendom genom förmånstagarförordnande.

I promemorian behandlas frågan om egendom bör kunna göras till enskild egendom genom förmånstagarförordnande i livförsäkring.

Det föreslås att reglerna om vad som är enskild egendom ändras så att egendom som en make förvärvar genom ett förmånstagarförordnande vid livförsäkring av någon annan än den andra maken skall vara enskild, om försäkringstagaren har föreskrivit det. Vidare föreslås att försäkringsgivaren skall vara skyldig att underrätta förmånstagararen om en sådan föreskrift i samband med fullgörandet av betalningsskyldigheten.

De föreslagna ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1993.

Promemorians lagförslag

1 Förslag till Lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 2 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap 2 §

Enskild egendom är

1. egendom som till följd av äktenskapsförord är enskild,
2. egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,

3. egendom som en make har erhållit genom testamente med det villkoret att den skall vara mottagarens enskilda,

4. egendom som en make har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda,

5. egendom som en make har erhållit genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,

5. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1-4, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

6. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1-5, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

Avkastning av enskild egendom är giftorättsgods, om inte annat har föreskrivits genom en sådan rättshandling som avses i första stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
2. Den nya lagen tillämpas endast beträffande villkor om enskild egendom som har tillkommit efter ikraftträdandet.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

Prop. 1992/93:148
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 103 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

103 §

Förordnande om förmånstagarinsättande eller återkallelse av sådant förordnande skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas försäkringsgivaren eller ock genom dennes försorg antingen intagas i försäkringsbrevet eller därå antecknas.

Ett förmånstagarförordnande eller en återkallelse av ett sådant förordnande samt villkor om att försäkringsbeloppet skall vara förmånstagarens enskilda egendom skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas försäkringsgivaren eller genom dennes försorg antingen tas in i försäkringsbrevet eller antecknas på detta.

Om försäkringstagaren har förenat förmånstagarförordnandet med ett villkor om att försäkringsbeloppet skall vara mottagarens enskilda egendom, skall försäkringsgivaren skriftligen underrätta förmånstagaren om det när försäkringsbeloppet utbetalas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
 2. Den nya lagen tillämpas endast beträffande villkor som har tillkommit efter ikraftträdandet.

Förteckning över de remissinstanser som har yttrat sig över promemorian Enskild egendom genom förmånstagarförordnande.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Hovrätten för Övre Norrland, Jönköpings tingsrätt, Finansinspektionen, Stockholms universitets juridiska fakultetsnämnd, Uppsala universitets juridiska fakultetsstyrelse, Sveriges Advokatsamfund, Föreningen jurister vid de allmänna advokatbyråerna, Sveriges Försäkringsförbund, Folksam och Försäkringsjuridiska Föreningen.

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och Landsorganisationen i Sverige (LO) har meddelat att de avstår från att yttra sig.

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till Lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 2 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap 2 §

Enskild egendom är

1. egendom som till följd av äktenskapsförord är enskild,
2. egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
3. egendom som en make har erhållit genom testamente med det villkoret att den skall vara mottagarens enskilda,
4. egendom som en make har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda,

*5. egendom som en make har
erhållit genom förmånstagarför-
ordnande vid livförsäkring,
olycksfallsförsäkring eller sjuk-
försäkring som tecknats av någon
annan än den andra maken med
det villkoret att egendomen skall
vara mottagarens enskilda,*

5. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1-4, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.
6. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1-5, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

Avkastning av enskild egendom är giftorättsgods, om inte annat har föreskrivits genom en sådan rättshandling som avses i första stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.
 2. Den nya lagen tillämpas endast beträffande villkor om enskild egendom som har tillkommit efter ikraftträdandet.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

Prop. 1992/93:148
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 103 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

103 §

Förordnande om förmånstagarinsättande eller återkallelse av sådant förordnande skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas försäkringsgivaren eller ock genom dennes försorg antingen intagas i försäkringsbrevet eller därå antecknas.

Ett förmånstagarförordnande och ett villkor enligt 7 kap. 2 § 5 äktenskapsbalken om att ett försäkringsbelopp eller en försäkring skall vara förmånstagarens enskilda egendom samt en återkallelse av ett sådant förordnande eller villkor skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas försäkringsgivaren eller genom dennes försorg antingen tas in i försäkringsbrevet eller antecknas på detta.

Om försäkringstagaren har förenat ett förmånstagarförordnande med ett villkor om att försäkringsbeloppet eller försäkringen skall vara mottagarens enskilda egendom, skall försäkringsgivaren skriftligen underrätta förmånstagaren om det när ett försäkringsbelopp första gången betalas ut.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.
 2. Den nya lagen tillämpas endast beträffande villkor om enskild egendom som har tillkommit efter ikraftträdandet.

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1992-11-13

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Wieslander, justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Sigvard Holstad.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 24 september 1992 har regeringen på hemställan av statsrådet Gun Hellsvik beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i äktenskapsbalken
2. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Gudrun Antemar.

Förslagen föranleder följande yttrande av lagrådet:

I båda lagförslagen finns likalydande övergångsbestämmelser. Enligt punkt 1 i dessa bestämmelser träder den nya lagen i kraft den 1 april 1993 och enligt punkt 2 tillämpas den nya lagen endast beträffande villkor om enskild egendom som har tillkommit efter ikraftträdandet.

Lagrådet har inga invändningar mot bestämmelserna men noterar att de inte behandlar frågan vad som skall gälla beträffande villkor som har tillkommit före ikraftträdandet. Denna fråga överlämnas alltså till rättstillämpningen. Vilken verkan sådana äldre villkor skall tillerkännas torde få avgöras utifrån det rättsläge som gällde vid deras tillkomst.

I övrigt lämnar lagrådet de remitterade förslagen utan erinran.

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 november 1992	4
1 Inledning	4
2 Allmän motivering	5
2.1 Nuvarande ordning	5
2.1.1 Enskild egendom	5
2.1.2 Förmånstagarförordnande vid livförsäkring m.m.	6
2.2 Överväganden	8
2.2.1 Enskild egendom genom förmånstagarförordnande	8
2.2.2 Försäkringsbolagens handläggning m.m.	12
2.3 Kostnader	13
2.4 Ikraftträdande m.m.	13
3 Upprättade lagförslag	15
4 Specialmotivering	15
4.1 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken	15
4.2 Förslaget till lag om ändring i försäkringsavtalslagen	17
4.3 Övergångsbestämmelserna till de föreslagna lagändringarna	18
5 Hemställan	18
6 Beslut	18
 Bilaga 1 Sammanfattning av promemorian (Ds 1992:33) Enskild egendom genom förmånstagarförordnande	 19
Bilaga 2 Promemorians lagförslag	20
Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna	22
Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag	23
Bilaga 5 Utdrag ur protokoll vid lagrådets sammanträde den 13 november 1992	 25